

МЕТОДИ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Радкевич Олександр,

доктор педагогічних наук, старший дослідник,
головний науковий співробітник
відділу моніторингу та оцінювання якості загальної середньої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м.Київ, Україна

 mr.radkevych@gmail.com

Вибір ефективної методики оцінювання з численних варіантів часто стає складним завданням, особливо в контексті застосування електронних засобів. Розглянемо методи оцінювання, які використовуються разом із електронними засобами

внутрішнього контролю та оцінювання: діагностичне; формативне; підсумкове; оцінювання навичок; гейміфіковане; усне; іпсативне; за нормативною шкалою; за критеріальною шкалою; сценарне.

Ключову роль у визначенні початкового рівня знань та компетентностей здобувачів загальної середньої освіти має діагностичний метод оцінювання. Цей процес зазвичай розпочинається із серії запитань на початку уроку. Головна мета полягає у виявленні сильних та слабких аспектів учнів перед початком навчання. З огляду на це, діагностичне оцінювання слід розглядати як інструмент моніторингу прогресу учнів на різних етапах навчання. Зокрема, можливим є повторне проведення такого оцінювання для відстеження змін у рівнях знань та навичок учнів (Maskey & Gass, 2020). Діагностичне оцінювання є незамінним у контексті забезпечення якості загальної середньої освіти. Воно допомагає вчителям адаптувати навчальний процес до індивідуальних потреб учнів і відстежувати їхній прогрес.

Формативне оцінювання є континуальним процесом, що проводиться педагогами упродовж навчального року з метою моніторингу результатів навчання. Зауважимо, що цей метод оцінювання охоплює комбінацію формального та неформального оцінювання, такого як: вікторини, вправи, оцінювання в балах, та короткі доповіді (Волошинов та ін., 2015). Його головною метою є виявлення динаміки оволодіння учнями матеріалом під час навчального процесу. Основне завдання педагогів полягає в ідентифікації прогалин у знаннях учнів або розумінні ними матеріалу для подальшого коригування навчальної стратегії. Ураховуючи це, вчителям рекомендується регулярно застосовувати формативне оцінювання для моніторингу навчальних досягнень учнів. Для цього важливо розробити чіткий план оцінювання, що охоплює як кількісні, так і якісні параметри.

Підсумкове оцінювання є завершальним методом вимірювання навчальних досягнень учнів після завершення вивчення навчального предмету. Цей метод оцінювання дає змогу вчителям визначити рівень розвитку учнів. У контексті загальної середньої освіти, підсумкове оцінювання часто отримує високий ступінь уваги педагогів (Богданець-Білоskalенко, 2022). Однак, важливо розуміти, що підсумкове оцінювання відрізняється від формативного оцінювання, що проводиться впродовж навчального процесу. Учителям рекомендується використовувати підсумкове оцінювання як засіб отримання об'єктивної картини навчальних результатів учнів. Перед проведенням підсумкового оцінювання важливо заздалегідь розробити чіткі критерії, рубрики та шкали оцінювання.

Метод оцінювання навичок дає змогу аналізувати компетентність учнів у виконанні конкретних навчальних завдань. У контексті загальної середньої освіти, таке оцінювання охоплює не тільки академічні, але й соціально-емоційні навички учнів. Зауважимо, що електронні засоби оцінювання можуть використовувати різні методики для аналізу рівня навичок, зокрема тести, опитування та практичні завдання. Регулярне оновлення методик та інструментів оцінювання результатів навчання, з урахуванням змін у навчальному плані та потреб учнів, є ключовим для забезпечення високого рівня якості освіти.

Метод гейміфікованого оцінювання являє собою підхід, що об'єднує методики оцінювання із елементами гейміфікації. Такий підхід дає змогу перетворити традиційні форми перевірки знань на ігрові, які можуть містити різні види завдань: «на пам'ять» або «анаграми». Суть полягає в отриманні й подальшому аналізі даних про рівень знань або навичок учнів у більш розширеному форматі (Переяславська, Смагіна, 2019). Ураховуючи це, вчителю необхідно ретельно розробляти завдання, враховуючи вікові та психологічні особливості учнів. Важливо також, заздалегідь підготувати критерії оцінювання, щоб забезпечити об'єктивність і конструктивний зворотний зв'язок. Зауважимо, що гейміфіковане оцінювання не має на мені замінити інші методи/форми оцінювання, але може бути ефективним доповненням до них. Це особливо актуально у контексті використання електронних засобів внутрішнього контролю та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Важливе місце серед методів внутрішнього контролю та оцінювання результатів навчання в закладах загальної середньої освіти займає усне оцінювання. Зазвичай, вчителі використовують цей метод для збору інформації про рівень знань учнів, їх ставлення до предмета, а також способи мислення. Усне оцінювання здійснюється на основі запитань до здобувачів освіти під час уроків, або навіть у повсякденних класних заходах. Існує переконання, що усне оцінювання потребує від учителів певної підготовки та навичок активного слухання. Для ефективного використання усного оцінювання в закладах загальної середньої освіти, вчителі повинні бути обережні з формулюванням запитань та розуміти, що такий метод оцінювання дає змогу оцінити не лише знання, але й емоційний стан учнів.

Іспативне оцінювання є методом формативного оцінювання, який зосереджується на індивідуальному прогресі учнів. У цьому контексті вчитель організовує повторне оцінювання для учнів і порівнює їхні результати з попередніми спробами. Цей метод оцінювання спрямований на виявлення слабких місць та мотивацію до подальшого розвитку. Учителям рекомендується використовувати електронні платформи, які можуть автоматизувати процес іспативного оцінювання. Зокрема, функція Brain Boost від EdApp дає змогу організувати таке оцінювання ефективно (EdApp, 2022). Слід враховувати, що це не лише спрощує роботу вчителя, але й потребує менше часу для аналізу результатів навчання. Впровадження такого методу оцінювання потребує додаткової підготовки й адаптації педагогічного колективу.

Оцінювання з використанням нормативної шкали стає засобом, за допомогою якого вчителі порівнюють рівень знань учнів з рівнем класу, названого наприклад «оцінювання на основі нормативної шкали класу N». Такий тип оцінювання класифікує учнів по шкалі від високого до низького рівня. Використання цього методу дає змогу вчителям виявляти, які учні потребують особливого підходу. Зауважимо, що цей метод оцінювання охоплює широкий спектр критеріїв, включаючи вік, клас та інші характеристики. Учителям рекомендується використовувати нормативно-орієнтоване оцінювання з урахуванням конкретних умов навчання та потреб учнів (Ляшенко, 2019, с.64). Зауважимо, що прозорість критеріїв та адекватність шкали оцінювання мають велике значення для правильної інтерпретації результатів.

Оцінювання за критеріальною шкалою являє собою метод, який фокусується на вимірюванні навчального прогресу або виконання учнями завдань на основі попередньо встановлених критеріїв та стандартів. Зазначимо, що оцінювання за критеріальною шкалою концентрується на індивідуальних навичках та здібностях учня, не зважаючи на те, як інші учні ведуть себе під час тестування. Такий підхід дає змогу вчителям отримати конкретні дані про сильні та слабкі сторони кожного учня (Popham, 2010). Для ефективного використання оцінювання за критеріальною шкалою вчителям рекомендується взяти на себе роль активних модераторів навчального процесу. Вчитель повинен не тільки визначати критерії, але й взаємодіяти з учнями, адаптуючи методики і стратегії навчання відповідно до отриманих даних. Зауважимо, що використання електронних систем дає змогу вчителям збирати дані та проводити їх аналіз в режимі реального часу.

Сценарне оцінювання вважається одним із ключових методів внутрішнього контролю та оцінювання якості освіти. У цьому методі використовується гіпотетичний сценарій, який потребує застосування теоретичних знань учнів. Зауважимо, що метод орієнтований на практичне використання знань, а не лише на їх запам'ятовування. Для ефективної реалізації сценарного оцінювання вчителі повинні розробляти деталізовані сценарії, які охоплюють ключові аспекти навчального процесу. Зауважимо, що завдання мають бути добре структуровані та зрозумілі для учнів. Інструкції та критерії для оцінювання мають бути чітко визначені, щоб уникнути непорозумінь.

Усі ці аспекти сприяють ефективному оцінюванню та дають змогу вчителям краще зрозуміти, на якому етапі навчання знаходяться їхні учні. Це, своєю чергою, дає змогу вчителям адекватно коригувати навчальний процес для досягнення найкращих освітніх результатів.

Використані джерела

- Богданець-Білокаленко, Н. (2022). Підсумкове оцінювання в умовах дистанційного навчання. Київ: Педагогічна думка.
- Волошинов, С. А., Сокол, І. В., & Тригуб, С. М. (2015). Оцінка результатів навчання студентів. Науковий вісник Херсонської державної морської академії, 1(12), 108–115.
- Ляшенко, О. І., Лукіна, Т. О., Жук, Ю. О., Ващенко, Л. С., Гривко, А. В., Науменко, С. О., Топузова, А. В. (2019). Запровадження моніторингових систем оцінювання якості загальної середньої освіти на основі тестових технологій. Київ: Педагогічна думка.
- Переяславська, С., Смагіна, О. (2019). Гейміфікація як сучасний напрям вітчизняної освіти. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 250-260.
- EdApp. (2022). Brain Boost function. Retrieved from EdApp website
- Mackey, A., & Gass, S. M. (2020). Second language research: Methodology and design. Routledge.
- Popham, W. J. (2010). Classroom assessment: What teachers need to know (6th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.